

Kulturnämnden

Yttrande över samråd Rensättra naturreservat

Förslag till beslut

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 3 april 2018.

Sammanfattning

Kulturnämnden ska verka för bevarandet av estetisk kulturhistoriskt värdefulla miljöer och stödja lokalhistorisk forskning. Nämnden är även remissinstans i frågor som rör fysisk planering. Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över bildandet av Rensättra naturreservat.

Syftet med Rensättra naturreservat är att bevara ett tätortsnära naturområde för friluftslivet samt att bevara områdets värdefulla natur- och kulturmiljöer. Inom området ska det finnas möjlighet till att ta del av vårt kulturarv i form av fornminnen och naturmiljöer och skapa möjligheter till vardagsrekreation.

Det är viktigt att framhålla att Nackas kulturarv och fornminnen tillgängliggörs för att skapa förståelse för vår historia. När det gäller skyltning är det viktigt att detta samordnas med andra fastighetsägare internt i kommunen och följa de föreskrifter som finns framtaget för skyltning av kulturarv. Det är önskvärt att ta fram underlag för en kulturpromenad i det aktuella området på samma sätt som för andra liknande promenader i Nacka kommun.

Ärendet

Syftet med Rensättra naturreservat är att bevara ett tätortsnära naturområde för friluftslivet samt att bevara områdets värdefulla natur- och kulturmiljöer i form av hävdade marker, gamla hällmarkstallskogar och bäckmiljöer. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald. Syftet ska tillgodoses genom information, mindre

friluftsanläggningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet nås genom att de öppna markerna fortsättningsvis hävdas genom bete eller slätter samt att kulturhistoriska lämningar vårdas och bevaras.

Bakgrund

Rensättra präglas till stor del av de öppna markerna som tidigare var del av Rensättra gård. Historiska spår visar på en lång kontinuitet av mänskligt nyttjande och området har ett stort kulturhistoriskt värde. Gravfält från yngre järnåldern tyder på att området beboddes redan på 900-talet.

Rensättra är ett område där historiska spår visar på en lång kontinuitet av mänskligt nyttjande och omformande av skog och mark, vilket har skapat ett landskap med stort kulturhistoriskt värde. Det öppna landskapet är, tillsammans med Velamsund, de sista spåren i Boo som vittnar om ett svunnet odlingslandskap. Rensättra gård nämns första gången i skriftliga källor 1462 som Regensäter. Gårdens läge i kombination med gravfälten från yngre järnåldern kan dock tyda på att det förmodligen har funnits en gård här redan på 900-talet. Rensättra har en oklar förled men efterledet - säter innehåller ett ord som betyder ”utmarksäng”, det vill säga en slätteräng där man hämtade foder till djuren.

På 1930-talet bestod gården av 60 tunnland odlad jord och 500 tunnland skog. Det fanns 20–25 mjölkkor, fyra draghästar, ett par ridhästar, grisar och höns. Till gården hörde tre torp som hette Nygårde, Korset och Svartkärret. De är idag borta men från 1700-talstorpet Svartkärret finns rester i form av en husgrund, en raserad jordkällare, krusbärsbuskar och fruktträd bevarade precis nordväst om Källängsvägens vändplan. Huvudbyggnaden på Rensättra gård brann ned 1936 och ett nytt boningshus uppfördes redan samma år. Sedan mitten av 1400-talet har Rensättra brukats med olika intensitet och 1970 lades det sista levande jordbruket ned. På ängen ner mot sjön står fortfarande en gammal skördetröska kvar, en lämning från jordbrukstiden.

Förutom kulturlandskapet som beskrivs ovan finns en registrerad fornlämning, Boo 4:1. Tillsammans med Boo 5:1 och Boo 6:1 som ligger precis utanför reservatsgränsen utgör de ett viktigt kulturhistoriskt spår i landskapet i form av järnåldersgravfält. Lämningen är ett ca 50 x 40 meter stort järnåldersgravfält bestående av 6 runda stensättningar. Gravfältet är idag överväxt av barr- och lövträd vilket gör att de är svåra att upptäcka för ett ovant öga. Det är delvis skadat av en gångstig. Till skillnad från Boo 5:1 är det svårt att uppfatta exakt var gravplatsen finns.

Naturresevatet är indelat i olika skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov. Fornminnen och friluftsanläggningar har egna skötselbeskrivningar. Skötselområden och friluftsanläggningarna redovisas på skötselplanekartor för skötselområden och anordningar.

Bevarandemål och skötselåtgärder

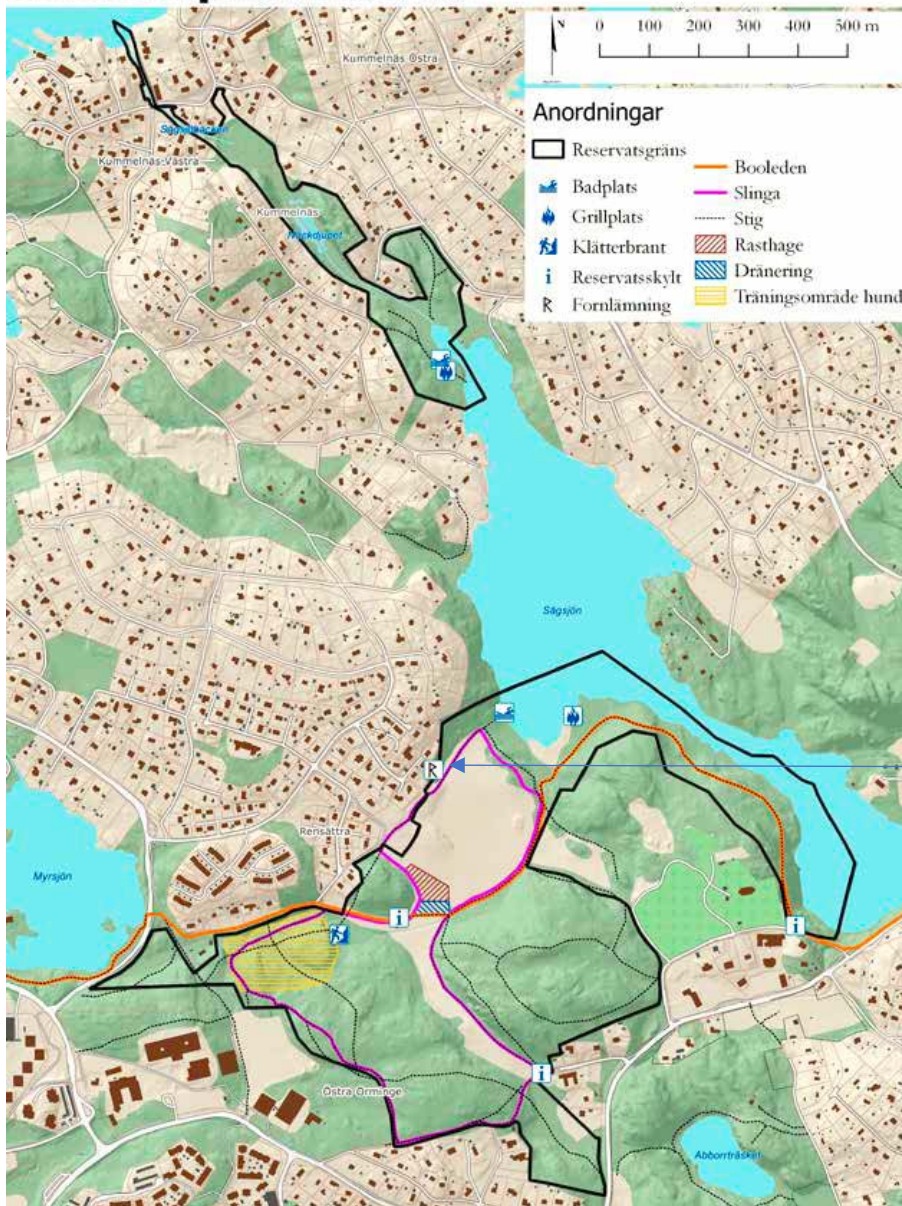
Bevara och skydda fornlämningen samt informera om det kulturhistoriska värdet.

Restaureringsåtgärder: Träd och buskar som växer in i fornlämningen och riskerar att den skadas tas bort. Skyltning samordnas med markägare för Boo 5:1 och Boo 6:1 så att besökare till reservatet kan uppleva områdets sammanhängande historia.

Löpande åtgärder: Röjning av sly.

Entréer till naturreservatet ska vara välkomnande och fördes med informativa kartor och intressant information om reservatet.

Skötselplanekarta

Markeringen indikerar fornminne Boo 4:1. Här ligger ett gravfält från järnåldern. Fornminne Boo 5:1 och 6:1 finns inte markerade men ligger i omedelbar närhet utanför reservatet.

Enhetens analys och bedömning

Kulturnämnden är remissinstans i frågor som rör fysisk planering. Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över bildandet av Rensättra naturreservat.

Fornlämningen Boo 4:1 ligger i det blivande naturreservatet. Eftersom Boo 5:1 och 6:1 som är den större delen av järnåldersgravarna ligger utanför det aktuella området som planeras bli naturreservat är det viktigt att även dessa skyddas för all framtid. Gemensam skötsel är viktig att säkerställa. Fastighetsägare är Boo församling, Svenska kyrkan.

Det är viktigt att framhålla att Nackas kulturarv och fornminnen tillgängliggörs för att skapa förståelse för vår historia. När det gäller skyltning är det viktigt att detta samordnas med andra fastighetsägare och internt inom kommunen. Idag finns en broschyr för konstpromenad i Orminge – Velamsund och här nämns Rensättra gård. Det finns behov av att komplettera den med nytt material om det aktuella området. Det finns ett antal liknande kulturpromenader i Nacka kommun som kan användas som förebild.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om naturreservat för Rensättra medför inga ekonomiska konsekvenser för kulturnämnden. Framtagandet av material till en ny kulturpromenad bör planeras i budget för 2020/2021.

Konsekvenser för barn

Det är positivt att värna om kulturmiljöer och fornlämningar och förklara traktens historia för såväl barn, ungdomar och vuxna. Tydlig och informativ skyltning är bra för att på ett enkelt sätt skapa förståelse för vår historia och kulturarv.

Bilagor

1. Förslag till yttrande över samråd om Rensättra naturreservat
2. Rensättra naturreservat, beslut och skötselplan

Tuula Aula
Tf Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten